

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-нің Дээди Советиниң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 194 (9568)

Вторник, август 20, 1974 чыл

1925 чылда үндээллеттинген

Өртүз 2 көп

КУКУРУЗА СЕНАЖЫ

ОМСК. (СЭТА-ның көрр. В. Лобода). Омскиниң шөлдеринде кукурузаның кезип каан тавычалары көстүп келген. Кукуруза тавычалары деп чүз оа? — Моңу мурнууда ону кескен дораан-на хоолдузг силос кылдыр салыр турган болгай. Ам кукурузаның ногаан массазын чыгтыр кескеш, оон сенаж кылтыр дыма ажыкты апарган. Омскиниң Кирон аттыг кезээ аймак-айы институтуку эртемденери болган ады-адыг аймак-айыларның практиктери хой чыда шешеленин союлда ындаг түнелге келгенер. Бир килорам кукуруза сенаж силостан ийн катан чыгар, а оң чыгар үчүн катан хой Кукуруза сенаж ийн катан чык ортекти болган — бир мал чени единадым белектеринге чүгө алам килорам ногаан масса хреск, а силоска — он болгай.

Сенажы белектериниң чаа аргазын Омскиниң колхозтары болгаш совхозтары төлөтпө-биле үнелээ. Ол арга-биле чыгас-ла шөлдө барык ийн катан хой амандын мал чени алыр болган. Бу чылын Омскиге ындаг арга-биле 100 муң тектарын кукуруза-зын сенажтап, белектер. Кезип каан кукурузанын таарымгыр дерээ. Аңаа узун салааларыг бөлүкчүзү апарган. — Кукурузаны Омскиге апарып ажаал, сенажтарының кезип үчүм дыма ажыктыг деп бээрер турар бис. Ону калбаа-биле негтерлер төлдөдө, техниканын азын чаартыр апар. Оон артык кукуруза сенажын сгенден кылары-биле домей болур — деп, областтыг колхоз-агым эргелениниң кол агроному Алексей Мороз СЭТА-ның корреспонденттигине чугаалаан.

Чарышты

коммунистер

баштап турар

ХУУДА УЛЕГЕРИ-БИЛЕ

Бо хүнерде Петрушкни суурнуң эң хай чоң чыгылган турар чери — тараа кургадыр шөл. Аңаа шуушкан автомобильдер кээп турар. Арыглар күчүлүг машиналар, кургадыр, күштүг салгынадыр дериглер тарааның артык өл-шылган арылдырып, шапта 35 тонна тарааны бол-базырадып ачылдап турар. Гродно районун «Россия» колхозунун партком секретары Е. И. Жихарь бир бөлүк коммунистер, комсомолчулар-биле кады үргүлчү аңаа турар. Номбайнардан кээп турар тараанын өлү аажок, ынчангаш ону ийн, үш-даа напал кургадыр унур таварып турар-даа бол, оларның ачылдап турары аажок шуудангай.

— Дүмүт ажаал аларының хамык эвонеларында тур партия-комсомол бөлүктери тургустунган. Барык ийн комбайнер бүгүдүзүниң бизнес — партия некигиңу. Тараажыларның социалистик чарыкын коммунистер-биле комсомолчулар баштаан — деп, Е. И. Жихарь чугаалады.

Тараа кургадыр шөлүң чанында күш-ажыкчы алдыр туңу мискип тур. Ону чүс тонна хире тараа бастырган комбайнер коммунист И. А. Менькога алдыр кылдыр мискиптен.

Номазында шөлдө СЭИП некигиңу А. Исаевиниң номбайны ачылдап тур. Жаг-казын бедидип, чавылачы-чавылачы, комбайнын шалып-ын ачылдадыр органы ол база билдиги ачыгалап турар. Номбайнер Г. Молчан, И. Мацко, Г. Ващино оларның кылган ажил-ижи бүдүнгүр шуудан тур.

Ажыл-агында 23 комбайн алды бөлүк кылдыр хуважып алгаш, хүнүңү-не 12-13 шак ачылдап турар. Дүште чөмонир ий келгире, номбайныны солукчу механизаторлар ачылдап чыгар чоруп турар. Олар база тараа шөлүң-не чөмонир алыр. Ындаг болган турарыңа ол черниң хой-ниңтиң чөмонилге черлериниң ачылдадыры саргыш салган. Эрткен хүн дургузунда болгаш дүмүт ажаал аларының эгелен үзүндөн бээр экинчилерин ачылдап алганының түнелдерин шөвөргин негезнетип бикил тургаш көргүсүн хууустар ынчан комбайнарда астына берген нестүп келгилээр.

Партия организационын коммунистерни ажил-ише чогумчалыг таарымгыр тургустунган. Олар хууда улегор-чигезан киргүзүп тургаш, дүмүт ажаал аларының эң чугула участктарында ачылдап турар. Тараажыларның чарыкының түнелдерин «Дыйыкчы хуудустар», «Чачыкчылар» дамчытыр, күш-ажыкчы алдыр календарынагына көргүзүп, оларны партиком некигиңуни, агитаторлар, политинформаторлар үндүрүп турар.

Ажыл-агының ажаал алган дүмүт шөлү үш чүс амыг гентар — тараа куртуларын тараан шөлүң үштүң бири болгон. Тараажылар күрүңгө 800 тонна хире — планда төлөвизинден ийн катан хой тараа садарын күлүзген.

(СЭТА-ның көрр.)

ГРОДНО.

О. БОРАШ.

СОВЕТ ТЫВАНЫҢ 30 ЧЫЛЫНГА

Республиканың сиген шөлдеринде ажил-иш

ЧӨӨН-ХЕМЧИК районун «Тыва» совхозунун ажил-ишчилери тодаралыкта дерткү чылда Совет Тыванын 30 чыл болур оон күш-ажыкчы белектерин ажууржыр дөң шудургу ажалдап, чугула кампаня — интигич малыга чет-чир саныг чөм-суурну белектер алыр хайымырманын ажалда хаара туттуган. Совхоз 460 тонна сиген, 4000 тонна силосу белектер алдыр планын. Ону долдур болгаш ажил күүсепти алыр дөң совхоз бүгү аргаарын, кижил болгаш техника күжүң чөп ажиллап турар. Ажыл-агында сипенчилерин беш айынозу тургустунган. Заводо бурдуу планын, Ылайт олаалдарына школа, кезээ Совет, машина-трактор, мастерская, котора коллективтерине база берген. Олар 5-тен 10 тонна чедир мал чени белектер алаалгаш. Оларның чамдыктары планын күдүсөдөн. Коммунист Ондар Селенге уурткан азын мал ченини белектерине илеспейлгир кижил келген. Ук азын 90 амыг тонна сипени сараатташ, социалистик чарыштың мурунку одуруунда чоруп турар. Ана-толгой Монгушка уурткан

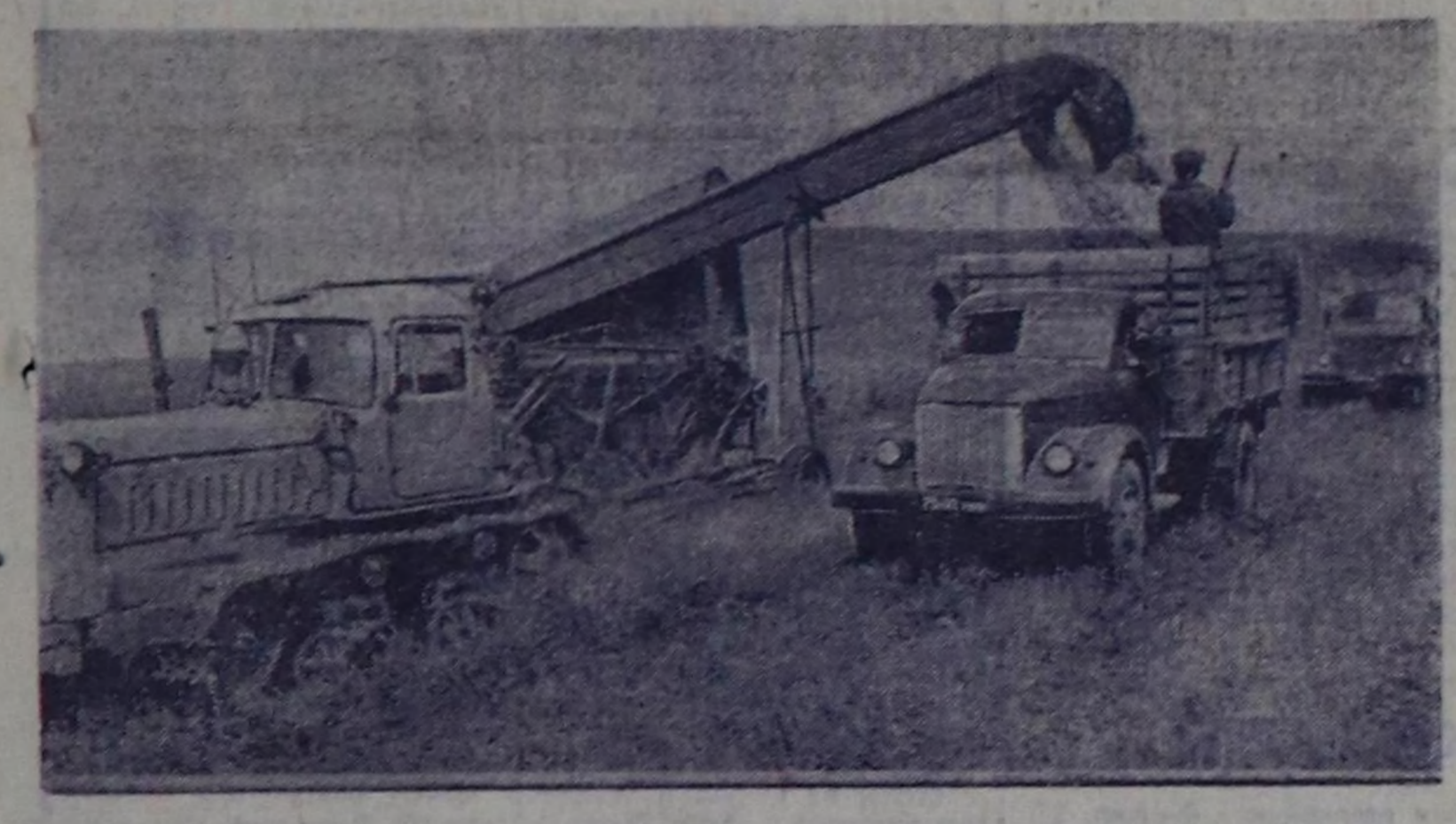
комсомолчу-аныяктар азыно 27 тонна сипени белектерин. Совхозтук Борбак-Талда, Куржаагыда, Көк-Талда 1000 амыг гектар сугаттыг черлерде тараан кукурузаны, тарымал тоору эки үнгөн. Оларның кезилдешин удавас эгелээр. М. МАМАН-ООЛ. Ол-ла районун «Октябрь» 30 чылы колхозунда мал чениниң белектери шапкылчады. Бо чылыг колхоз 1130 тонна мал чени белектер хуважылап. Ам бо хүнерде 800 амыг гектар ченини сипени кескеш, 600 амыг сипени сарааттап, 305 тонна белик шынардыг мал чени белектерин. Сипени бригадалар аразында социалистик чарышты колхоз баштаар чери, партия организационы эки организастап, оң түнелени он хонуктап үндүрүп турар. Кара-Талдың шөлдеринде 30 тонна сипени белектерин планын 40 тонна кылдыр күдүсөткен. Б. Ондарның сипенчилер бригадасы бирги черин эгелээп шапкылдам алган О. Арымага уурткан тараа скандыны коллективин 32 тонна сипени белектерин, ийги черин эгелээп.

Колхозтук кол сипен кезер Кара-Тал, Хая-Бажым, Чадаана-Аксы, Кымзыл-Халым болгаш өске-даа черлеринде хол калдырылгач, машина-биле-даа сипени кестирип турар. РСФСР-ниң аалдарыг механизатор Сугур-оол Сат болгаш Бурбулай Куулар трактор-биле сипен кезилдешине мурун ажиллап турарлар. Монгуш Манзат-оолдун удуртканы бригада 40 тонна сипенин прессташ фермада чедирген. Мал чениниң белектеринде сууруң чурттакчылары илеспейлгир кижил турар. № 4, 5 кварталдарның чурттакчылары 10-10 тонна сипен белектер планын амыр күдүсөткен. Колхоз бо хүнерде 50 тонна будук-бүрү белектер планын 70 тонна кылдыр амыр күдүсөткен. Кара-Талда Ондар Бурбул-оолга уурткан өрөшкүчлөрүнүн сипенин бригадасы колхозка удуз дузун чедирип, 160 тонна сипени мал чениге кезип бөри хуважып кызым-кызым ажиллап турар. К. МОНГУШ, О. САВЫН.

БАЯ-ТАЙГА районун «Мурнакчы» колхозунда 140 амыг кижил мал чениниң белектеринде хаара туттуган. Амыг үдө өзенер ишти, буга унарыл хол калдыры-биле 117 кижил нести турар. Мал чениниң белектеринин таланы-биле бирги черде Хо-мушкуну азыно бирги черин чоруп турар. Ол азыно 31 тонна сипен белектерин, Союз беш хонуктук түнелени-биле Хо-мушкуну азыно бирги черин эгелээп, шилчип поруру ымылде болган 30 рубль-биле шапкылган. Колхоз 130 тонна сипени сарааттаган. Мал чениниң белектеринде Кара-Сал Оолак, Хертек Дамыи-оол, Күжүгет Маадыр-оол, комсомолчулар Хертек Кызыл-оол, Борис Иргит, Сарыг-Донгак Шобан-оол эки ажиллап, хүн үлүүн 120-140 хуу күдүсөп турарлар. С. КАРА-САЛ. УДУГ-ХЕМДЕ «Удуг-Халы» совхозтук дирекциясы, партия болгаш профсоюз комитеттеринде сипени эвонелар аразында калбарган социалистик чарыштың түнелени үндүргөн. Совхозта механизастаттыг-тан 4, хол калдырылгач 6 азыно

ажылдап турар. Олар 900 амыг тонна сипени сарааттаган. Эрткен беш хонуктук түнелени-биле Арыг-Бажым салбырың Аныкпай Алай-оол уурткан механизастаттыг азынозу бирги черин алган. Ол азыно 260 тонна сипени белектерин. Ук азыно түнелени деп сенаж, кызыл тукут тывысшаан, 40 рубль-биле шапкылган. О. ТАВАА. Ол совхозтук Ийн-Тал салбыры 60 чылын 600 тонна сипен белектер сарааттаган. Ылым Дадар-оолга уурткан 14 кижил составтыг хол калдыры-биле сипен кезер бир азыно 25 тонна сипени сарааттап алган. Заводо хүн үлүүн амыр күдүсөп турар мурун кылдыр хой. Оларга сипен кезикчилери Ылым Дадар-оол, Оюн Колаца-оол, Болган Дортум хазараржы. Ам дир-балажы-биле сипен бөдүрүп турар Алексей Кара-оолдун амыл мекталдыг. Удуг-Алаакта механизастаттыг трактор азынозу 85 тонна сипени белектерин. Ында С. Кызыл-оол, М. Доржу-оол, М. Кечил-оол, А. Колдурак, Д. Хемер-оол, И. Сүге

эки ажиллап, хүн үлүүн доктаамал амыр күдүсөп турарлар. О. ОПУК-ООЛ. Интигич малыга четчир саныг сипени белектер алыр дөң «ТКА 25 чылы» совхозтук Иштан-Хем салбырының ажил-ишчилери бүгү хемчеглерин ап турарлар. Салбыр 766, тонна сипени, 100 тонна будук-бүрүгү белектер алыр планын. Ам ында 208 тонна сипен, 71 тонна будук-бүрү белектеринин. Ажыл-агында сипенчилерин хандырылгашы экиткенер. Социалистик чарыштың түнелени он хонуктап үндүрүп, мурун кылдыры илеспейлгир, оларны шапкан, мактап турар. Сипенин ортузунда масса-политтиктиг ажилды салбыра хой-нигичи организацилары калбартаган. Д. БЫСТАН-ООЛ. Совхозтук Арыскал салбырында мал чениниң белектери түлдүктүр турар. Сипен, будук-бүрү белектеринде ийн бригадал ажиллап, 100 амыг тонна сипени, 90 тонна будук-бүрүгү кылган.

Ынчаар ажилдаар херек Малга четчир чөм-суурну тургузуп, сипен, сенаж, силос болгаш өске-даа мал ченини белектер таланы-биле августуң өрткен ийн недела-зын түнелени-биле Биш-Хем район өске районнары мурун, социалистик чарыштын мурунку одурууна кирген. Ол таварыла эвес. Районун совхозтары үнелгич чугула ажил-иш баштайгы хүнерден эгелен шудургу чорудуп турар. Оларның бирезин «Саян» совхоз. Бо совхозта мал чени белектеринин тусайыдып механизастаан беш бригаданы ажиллап турар. Олар хары угда сипен кезип, бөдүң, сарааттап, эрткен күзүн тараан көк-тарадан база сулдаан силосу салып турар. Август 12-ге чедир, олар 970 тонна сипен белектер азын планын 29 хуу, 41200 тонна сенажты салып, планын 100 хуу күдүсөткен. Совхозтук сипен шөлдөрине баярда кайы-даа бригадала кижилер бедик хары-салга-биле ажиллап, «агаар багай», техника үрөстүп тур, ыччангаш садып тур бис» дөң хөөнөр чок, харын бар арталарын дургузуп-биле ажиллап, канча-ла хой мал чени белектер алыры дөң соруктуг туржуп турар. Моңу чалгыс чыжаан совхозтук шөлдөрине көк-тараа болгаш сула кезип турар комбайнерлер, ону сөөрткен чөлаачылар, сүт-баран фермаларының чанында силос салып турар кижилеринд ажилындан көрүп бо-

густ 12-ге чедир, олар 970 тонна сипен белектер азын планын 29 хуу, 41200 тонна сенажты салып, планын 100 хуу күдүсөткен. Совхозтук сипен шөлдөрине баярда кайы-даа бригадала кижилер бедик хары-салга-биле ажиллап, «агаар багай», техника үрөстүп тур, ыччангаш садып тур бис» дөң хөөнөр чок, харын бар арталарын дургузуп-биле ажиллап, канча-ла хой мал чени белектер алыры дөң соруктуг туржуп турар. Моңу чалгыс чыжаан совхозтук шөлдөрине көк-тараа болгаш сула кезип турар комбайнерлер, ону сөөрткен чөлаачылар, сүт-баран фермаларының чанында силос салып турар кижилеринд ажилындан көрүп бо-

густ 12-ге чедир, олар 970 тонна сипен белектер азын планын 29 хуу, 41200 тонна сенажты салып, планын 100 хуу күдүсөткен. Совхозтук сипен шөлдөрине баярда кайы-даа бригадала кижилер бедик хары-салга-биле ажиллап, «агаар багай», техника үрөстүп тур, ыччангаш садып тур бис» дөң хөөнөр чок, харын бар арталарын дургузуп-биле ажиллап, канча-ла хой мал чени белектер алыры дөң соруктуг туржуп турар. Моңу чалгыс чыжаан совхозтук шөлдөрине көк-тараа болгаш сула кезип турар комбайнерлер, ону сөөрткен чөлаачылар, сүт-баран фермаларының чанында силос салып турар кижилеринд ажилындан көрүп бо-

Кенден, Виктор Задоя, Николай Шан-оол олар хоотун сурагып комбайнерлер. «Саян» совхозтук чүгө Сушь салбырында 500 тонна сипен белектерин № 5 болгаш № 3 бригадалар сөвгү недела-даа районда бригадалардан бирги, ийги черин эгелээп. А совхозка СЭКП райкомунун болгаш райлугукомунун шилчир тургун база катан ыртырган. Сераган салбырында ындаг шөлдер 3300 га черде. Оларны август ортун үзүңгө чедир колдун тарып дооскан. О. ИРГИТ. ЧУРУНТА: комбайның болгаш машиналарның көк-тараа шөлүнае ажиллап турары. А. СОДУНАМНЫҢ фотозу.

АК-ДОВУРАКТАН МЕДЭЭЛЕР

КӨДЭЭ ИШЧИЛЕРГЕ «Тыва даг-дүгү» тууд эргелениниң парткому болгаш Ак-Довурактың хоорай Совети районунун совхозтарына мал чени белектеринин таланы-биле дуза киргүзүп тусай шитпирини хүлээп алган. Интигичи-биле 500 тонна сипен болгаш будук-бүрү белектер деп, сорулга салдыган. Ынчангаш Ак-Довурактан хүнүң-не 100 кижил, а дыштангы хүнерде 200-250 чурттакчылар негезине үнүп чоруп турар. Будук-бүрү белектеринде үстүнү кластеры өрөшкүчлөрү болгаш башчылар база кижил турар. Хоорайның ортук шолоказы — 40, а сөс чыл шолоказы 25 тонна будук-бүрүгү белектерин шиттирилээр.

ажылдык шалыччылары. Оң-биле чергелештир өлөр хой-нигичини амылгыга база илеспейлгир кижил турар. Наш хонук бурунгаар өрөшкүчлөрүнүн профессионал комитети ук элчегте коммунисттиг күш-ажыкчы коллективин деп бедик атты ты-выскаан. СОЦИАЛИСТИК ЧАРЫШТЫҢ ТИЛЕКЧИЗИ «Тыва даг-дүгү» тууд эргелениниң профсоюз комитети 1974 чылың эрткен чөд айларның социалистик чарыкымын түңөп көргөш, Тыва АССР-ниң аалдарыг туудугузу Нара-оол Балчирочик Салчынтың дашчылар бригаданын тилекчи деп санаан. Бригада монтаж ажилдарының планын онгандызын үстүндө айттыган хуусаада 8 хуу амыр күдүсөткен. Ынчангаш ажил-ишчиг бригада «Тыва туудуг» трестин хундулуг бижи-биле шапкылган. А ийги черин база Тыва АССР-ниң аалдарыг туудугузу Данызыр Хертен-ович Калдар-оолдун удуртканы бригада эгелээп. С. МОНГАЛ.

СУГГАТТЫГ ШӨЛДӨРДЕ

«Алдан-Мадыр» совхозтук төп салбырының ажил-ишчилери Алай-Аксы, Ыгылаак-Хову, Киж-Багыш-Аксы деп сугаттыг черлерде 1143 гектар суулачы, кызыл-тасты, арбаймы, чиге-тарааны тарайла. Ам оң бирги, ийги сугатарымызын бүрүн дооскан. Алаштык сугатарыга системадан амылгага кийрген союнда дыма хой тараа шөлдөр шиткелди алдыган. Адын-оол Кызыл-оолдуң азынозу 400 гектар кызыл-тасты ийги сугатарымызын доосканар. Ол азынода - хоотун сугатчылар Ооржак Солун-оол, Ооржак Очур-оол олар бир гадан кызыл-тасты 20 центнер дүжүдүн ажаал аларын хүлээгенер. Сарыг-Булуң шылазында совхозтук тараан кукурузаның үзүңү эки. Механизаторлар бир гектардан кукурузаның 300 центнер ногаан массазын алыр дөң одуруглар аразына болбазырадып, бөк үнүштерин аштап, арыглап турар. О. БОРАШ.

МУРНАКЧЫ ХОЙЖУ БРИГАДА

«Мөгөн-Бүрөн» колхозтук Шегетейде № 2 хойжу бригаданын ажил-ишчилери бедиктең социалистик хүлээген-ин алган, кызымаккай ажиллап турарлар. Бригаданың хойжуларының аразында социалистик чарыш улам калбарган. Оон түнелдерин ай, квартал, а сезонуг үелерде 5 база 10 хонуктап үндүрүп турар. Чарыштын ачызында хойжу бригада бирги чартык чылда төрүп чүс хонундан-на 90 хураганын менди дортугунуруп алган. Хойжулардан Намы Монгуш-оол төрүп чүс хонундан 102 хураганын, Чамый Иргит — 96, Лама-Хуру Донгак — 92, Хүлер-оол Иргит — 90 хураганларын менди дорту-

Кыргакчылардан Доржу Эмер-оол, Ымы Хүлер-оол электрияг хамы-биле хүдде 80-ден 100 чедир хойжу кыргакчы, кыргакчыларының ортузунда калбарган социалистик чарыштын тилекчилери болганар. Ол ышкып чайты дылтанылгашында малчынарның өрөшкүчү урутлачы кыргакчыларга дузаны чедирип, үлүг үлүени бүдүрүп турар. Колхозтук хойжу бригадаларының аразында калбарган социалистик чарыштын түнелени чокта чаа үндүргөн. Бирги чартык чылда малдын баш санын өстүрүңгө чедип алган бедик өстүрүңгө база хой кыргакчылар организастыг доосканы дөң колхоз баштаар чериниң, партия организационының хойжу бри-

НЕМЕРОВО ОБЛАСТЬ. «Юнионвуасселу» комбинаттын Новоузенциде «Юбилейное» шахта эргелениниң өскө салбырында Н. Романцовтук каттышкан механизастаттыг бригаданың некигиңуни (солгай таланың оң талыга) комбайн башчылары Николай Семенов, ажилчын Александр Кондратьев, дагмылар бригадари чурттуг хундулуг шахтеру Николай Романцов, дагмылар Николай Зубанов, Сергей Сизыг болгаш комбайн машинисти Александр Козлов.

Тосу беш чылың дээлгаларын болгаш социалистик хүлээлгелерин кууседиринге шыларган чедишиңиери дээш ССРЗ-нің Дээди Советиниң Президиумунун Чарыш-биле бригадир Н. Романцова Социалистик Күш-ажылдык Мадыры аты тывыскаан болгаш бригаданың артык некигиңуни Күш-ажыкчы Алар орденниң III чегези-биле шапкылган. А. КУЗЯРИНИҢ фотозу. (СЭТА-ның фотохрониказы).

СОЦИАЛИСТИК ЧАРЫШ-ЧОГААДЫКЧЫ ИДЕЛКЕЙНИН ИДЕЗИНИ

Хүлээлге күүселдезин хынап тур бис

ЧАРЫШТЫГ РАЙОННАРДА

Күш-ажылды организаастарына, оон будурукчууун беддеринге социалист чарыштын укур-дузанын Совет эрге-чагырганын баштайгы чыгарында-ла В. И. Ленин айтты турган. СЭП Төп Комитетинин социалист чарыштын организаастарын эки-жидер талазы-биле тускай доктаалында чарыштын деңгээлдерин, оон түнөөлөрдүн деңгээл чоруун чеди алырыны кол кичээлгеин утландырган.

жатарын чарыжы күш-ажылдын будурукчууун беддеринге, ыдагыла маддан алып продуктуларын будурун болгаш курунеге садарын көүдөдиринге, маддын баш санын эстуренинге ууг иди-нин берип турар. Ол районнардын совет, колхозтары, будурукчулери, херелекчилер нитиле-дери, культура албан черлери, коммунал болгаш хөй-нитинин чеменинге черлери аразында чарыштыг. Оон түнөөлөрдүн үндүрер, ажыктыг арга-дуржулгазын солдуп ажылдаары-биле Эраин, Тес-Хем районнарнын төлөөлери бот-боттарында аалдажып барып турар. Ийи район чарыжып турар болганда, кайымы мурнап, кайымы соннап турары деп айтырып тургустунуп келир. Ол айтырыгны тодаралыгы-биле чарыштыг бо районнарнын кол-кол көргүзүлери манаа денеп көрөлинер:

тың кол согулгазы болур. Ону Эраин, Тес-Хем районнарнын удурукчулары эки билер. Иччалза-даа чарыштын организаастарында бо районнарда бар четистерин демгелээр анаар.

Ажыл-агыйлар, фермалар, бригадалар, түс-түс ажыл-чымнар аразында чарыштыг ажылдап турар. Бо чарыж чачылды бистин республиканын ажыл-агыйларында, районнарында база калаа-биде ажылдап турар.

Эраин, Тес-Хем районнарнын ажыл-ишчилери чылдын аразында чарыштыг ажылдаары чачыла апарган. Ко-

Аразында чарыж дөш чыл эгезинде дугуржуп алган, а ол хиреде керээ бешин чарбаан. Иччангаш ол чарыш чорту-ла ала-чайгаарлаашкынче кирген.

Чартык чылда кол көргүзүлгө	ЭРАИН		ТЕС-ХЕМ	
	Укуктугун	Укуктугун	Укуктугун	Укуктугун
Саткан эт (центнер-биле)	4400	4580	1041	3770
« дук »	549	1015	188,0	470
« сүт »	1650	1692	102,5	1350
100 баш төөрү малга онаштыр алган чаш төд:				
Бизаа	50	57	85	52
Ураган	85	92	90	84
Алар	85	62	90	70

Чарыштыг ийи районун түнөөлөрү сонуургап көөрү-биле айтыра бээрмге, оон удурукчулары: «Түнөөлөр үндүрбөз-не болгай бис. Ат болган-дыр. Ам түнөөлөр башка» - дигип турдулар. Бо болза чарыштыг бу бари-маддалап чоруканын херечия ишкяжы.

Маддан алып продуктуларын садарын талазы-биле чартык чылда социалист хүлээлгелерин чарыштыг ийи районун кайызында-ла ажыл-ишчилери ажык күүсеткен үстүнде денгелээр-чургайлардан кестип турардыр.

бижөөш, ажыл-агыйларын клубтарында болгаш хөй-нитин черлеринде аскылаан. Чарыштын ажыктыг, оон түнөөлөрдүн денеш, чогуур хемчеглери алмынче өскөдери кыйтырып турар.

Эраин, Тес-Хем районнарнын экономиказын кол үндөзүн мал ажылы. Идыг болганда, мал бажын эстуренинге кол кичээлгеин утландырап жураут. Чартык чылда чарыштыг ийи райондан чеже баш мал олуп хо-рааны денеп көрөлинер: Тес-Хем райондан мыйыстыг бода мал — 210 баш, хөй, өшкү — 2913, Эраинден бода мал — 155, хөй, өшкү — 1731 баш. Мадды харысалга чогу-биле чидирер, оорга алдыр, азы самчылдар чоруктар бо районнарда база эвөш өвөс. Моон кол чыдаганын — ажылдаа харысалга чок кылдырге нитинин маддан маддалап турары болур. Маддын кадарыны быш иштин алдынында бо чартык чылда Тес-Хем району 91 баш мыйыстыг бода малды, 543 хөй, өшкү, а Эраин — 29 баш мыйыстыг бода малды болгаш 528 хөй, өшкү чидирген ийке, оорга алыска. Шап илди чорукту болдурбас, мал бажын эстурер, оон олуп хоорап, чидер чоруун болдурбас дөш бугу хемчеглери алмыр бо районнарнын удурукчуларында негетинип турар.

Иити маддын өзүдөзүн алдыга, эртек чылдын бо үезинге денгээр өрөөнчилерин көргүзү берик.

Чарыштын чартык чылда түнөөлөрдүн үндүрери-биле СЭП Тес-Хем райкомунун пропаганда болгаш агитация идөөлөрдүн эргелекчил Ш. С. Кочегга баштайды районун төлөөлери калааларына аалдап чорган. Чарыштын негелдеринин хөй кезини ажык күүсеткен Эраин район чартык чылда тилекчи болган. Ажыл-агыйнын адырларынын айы-биле ийи район аразында төлөөлөр солчуруну ажыктыгын, ол ажылды мооң сонгаар улам эки-жидерин дугурушканнар.

Чарыштыг эгелээр болганда, оон түнөөлөр үндүрүп, кайы-кайысында мурнакчы дуржулганы чогаалдыкчы өзү-биле ажылдап турган, дээр түнөөлөрдүн чеди алмыр ийи районун ажыл-ишчилеринин согулгазы-дыр.

Күрүнеге эт дужаарын планын күүсеткенге кол чүтү — дужаар мады ортумактан өрү деңгээлге кылдыр семиртип алмыр. Күрүнеге дужаалан мады ортумак дигит деңгээл чарыштыг районнарда мындыг болган: Эраинде — 305, а Тес-Хемде — 291 килограмм. Эраин районун ажыл-ишчилери социалист чарыштын негелдеринин хөй кезини ажык күүсеткен.

Чарыш дээрге чугае бот-боттары ажык, сан талазы-биле бедик көргүзүп чеди алмыр өвөс-ле болгай. Хожуд-ла турарларын мурнакчыларын денгеленге чидер көдүрер, ажыктыг арга-дуржулганы негелдерин чарыш-

А чарыж эгелээрден бээр чартык чыл эрте-даа оун түнөөлөр талазы-биле ийи район аразында чорук чидер-ле чугае бешин болбанын оларнын удурукчулары чуну-биле таймырларды? Чарыштыг кичээр организаастап болур бе? Бо айтырыл-ларга чогуур харынын бээрин ол районнарнын удурукчуларындай байдал негел келген.

ийги арын. ● 1974 ч. август 20

БУЗУРЕЛДИГ МАГАДЫЛАА

Келир чылдың дүжүдүнге бузуредиг магадылаа — тарылга шөлүн чайын аңдарып, оон болбаазырадып алыры дээрзин «Саян» совхозтун тарамчылары шага-ла эки билер болгаш, ону херек кырында боттандырып турар.

КЫЗЫЛЧЫЛАР КӨДЭЭГЕ

Кызыл хоорай Советинин ажыл-агыйлары бо чылмы нитинин мадыга 5320 тонна сизенин, 13950 тонна сизесту, 6660 тонна саванын, 85 тонна будук-буруну, 200 тонна сенажы белекээр хүлээлгелин.

Агаар-бодуштуу таарымча чогуун чылдагазында мал чени культуларын үнүжү багай. Июнь айны төңчүзүнде, июльдун эгезинде немей 842 гектар чегре чыгыс чылдын үнүжү бага таран. Байтайгы азалтын түнөөлө-биле сизген шөлдеринин, чыгыс чылдын үнүштеринин дүжүдү бир гектарга онааштыр 3—6 центнер хире, а сизоска кукургаанын дүжүдү 50 центнер хире бооп турар.

Августун 15-ке чидер хоорай Советинин ажыл-агыйлары 301 тонна сизенин, 60 тонна будук-буруну белекээр. Эртен чылдын-биле денгээр бо 300 тонна эвөш бооп турар. Шап илди дүвренчиг байдал-биле өтөжип болбас. СЭП Кызыл хооромунун бюроу, хоорайын чамдык ажыл-агыйлары мал чени белекээринин чугае кампаниязын өт-сиген багай үненинге чылдагаланып алгаш, оожум чорудуп, улуг күш үндүрбей чурарын шынтык шүтүмчүдөөн. Бюро ажыл-агыйларын удурукчуларына, парторганизацияларын секретарларына сизенчилерин ортузунга социалист чарышты дөштөгү организаастап, онаалда-хүлээлгелин бригадалар, эвөшөр бурзууге чидер тайлырлар, ажылды удуруп баштаарын оперативтик чорударын айткан.

ЭВИЛЕЛДЕШКЕН РЕСПУБЛИКАЛАРДА

РСФСР

Байкал-Амур магистралынын тудурукчулары херелдээр 15 вагон элпек-кылаан бажынары Хабаровск крайнын Хор деп станциязында чоруткан. Хорун мый ажылдап кылдыр комбинатынын коллектив «БАР-нын» чарыгы — хуусаа бетинде бедик шынарлыг күүседир деп кыйгырып-биле ажылдап турар. Бугура-генин харысалгалыг участоктарыне коммунистерин немей чоруткан. Партиянын беш бөлүдүп, азы апарып чорудуп турган. Шөлдеринин тарылга мурунун ажылдап кылмышкын база чорудуп турар, ону барымдачанын, «Бельсэлхозтехниканын» будурукчулары херин үндүр-дери, культивация чорударын, таптап, дигыг басты-рарын хары урга чорудар ийи муу ажык агрегаттарын белекээр.

УЗБЕКИСТАН

Узбек селекционерлеринин беш чыл бурунга өстүрүп үндүрген «Ташкент-1» деп хөвөн сорту республиканын плантацияларына кол сорт анаар. 1975 чылда хөвөнни сорт айы-биле тарымынын планын республиканын Көдө ажыл-агый министрствоу бадылаан. Республикага 1,7 миллион гектарга хөвөн тарымын көргөн болза, он 1 миллион гектарына «Ташкент-1» сортту тарымыр. Ол болза тур-руштук, бурзуу калбак, дүргөт бижар, эки дүжүт бээр сорт боуп турар.

УКРАИНА

«Запорожтрансформатор» деп будурууге каттыжышынын Усть-Илим ТЭС-ке херелдээр 630 муу киловольт-ампер күштүк трансформатору белекээр болган оон эдикти-рилге шенелдери чедишкенин эртинген. Ол агрегат моон мурунда үндүрүп турган шап-ла илди күштүк трансформаторларын дыка ылагалды. Монтаж ажылдарын хуусаа кызыртып, ток күжү чидер чорукту 25 хуу кызырган. Күчүтүк трансформатору ажылдаанында алып экономиказын ажык миллион хире рубль болган.

ЛАТВИЯ

Даугавпилс хоорайнын Санитар-чырыдышкын бажынынын чанында ургутарын кинотеатрын ажыктап, анза ургутарын анза доктор Ай-болитин алды тыкысан. «Ай-болит» недела сайында-ла ургутарын ийи катап буду-че чалар турар. Эмчилер, чылды келген ургутарга гитиена сагымай барганынын түнөө-линде боду бээр төгүлери, каракка кезуле Чинкроб чүт чүгө чидирип көп болур дээрин, өскө-да ажыктыг сүзөлдери чугаалап бээрлер. Беседа сонда санитария-гитиена теманына викториназы, конкурсту эрттирип турар. (СЭТА).

КАЗАХСТАН

Арал далайын эриктеринин кыдымдан эрте-бургуу шагыны үнүштеринин бурдур-ленин тыккан. Казахстаннын ба-леоботаниктери анза миллион-миллион чылдар мурунда субтропиктиг, шенелчек бол-гаш калбак бурдурут арга-арылгар турган деп чүвени тодаратканнар. Бөгүч, төктүп чыдар эленининин орнуна иле бурдурут дөртен хевирин

«ТИИЛЕЛГЕНИН» ХОЙЖУЛАРЫ

Тоску беш чылдың тодара-дыкчы чылдына Наз-Хем рай-онунун «Тийелге» колхозунун хойжулары муруну чыл-дардан эки амылдаан 100 баш төөрү хойдан 87 хураганын камгалап ап, хой буруунан 2,6 килограмм дукту кырып алган. Мурнакчы хойжуларын саны чыл бу-руде өзүп турар. Ындыларга: 100 баш төөрү хойдан 103—104 хураганын камгала-ап, 1 хойдан-на 2,6—3,1 килограмм дук кырып алган дуржулгалы хойжулар Сая Шириндини, Айнай Зртинне хамаарып. Бир өшкүдөн-не 1,2 килограмм дук кырып алган анык өшкү кадарчызы Т. Кинсан база мурнакчылар-нын одуруунда.

БЕЛОРУССИЯ

Арбай, ден, дөптин болган

чону идеялыг кирип, 20 муу моондан будук-буруну белекээр, нышталарда че-диргилзэн. Кышталганына белекээр ажылдарын организаастыг доо-зарты — үези негел айтыр-ларын бирээ. Аныг уеде нажаалар туар, хойжуларын чурттаар бажынарын сепээр айылдар үргүчүлүп турар. Совет Зелелинин акы-дуңма өз-булеинге Тыванын эки-тур-буле битаап киргенин 30 чыл оон чедишининг у-кууру-биле хойжулар эрестиг ажылдап турар. С. КЕНДЕН.

Чаагайжыдылга-ниитиниң херээ

ИНИЦИАТИВА ЧЕДИИШКИНИИҢ ҮНДЕЗИНИ

МЕРГЕЖИЛИ ӨСКЕН

Кызылдың № 48 тууду эргелелинде Ина Оюнга ууртнан комсомолчу-аныяктарның шеверленчи бригаданы боттарынын эки а жыл-хорээ-биле республикада ады-сураа үнү турар аларган коллективтериниң бирээзи. Ун бригада 17 кишиден тургустунган.

Чурттакчылыг көзө чөрлерни чаагайжыдылга талазы-биле республиканың чөр-чөр Советтериниң чарыжына киришишпаан, Совет Тываның 30 чыл оюнга төлөптиң ужуражыр дэи бистиги Торгалыг көзө Советиниң күссөмү чамдык ажилдары кылдып чоруткан.

Чурттакчылыг көзө чөрлерни чаагайжыдылга талазы-биле республиканың чөр-чөр Советтериниң чарыжына киришишпаан, Совет Тываның 30 чыл оюнга төлөптиң ужуражыр дэи бистиги Торгалыг көзө Советиниң күссөмү чамдык ажилдары кылдып чоруткан.

А. Саая, А. Куулар олар иш-ащ эштер чаагайжыдылгаже чонку кириштеринеге организаачы арга-дуржулгалыктар.

Чаагайжыдылга талазы-биле чедир кылдынымаан ажилдар бисте ам-дас көөй. Чөзө, Торгалыг суурту «Комсомольская», «Малык», Чаа-Суурун «Найырал» кудумчуларында чаагайжыдылга ажилдары чорутур пелелдеген чөтөйи турар.

Узбекистаның найысыялында Уран чуулдуң күрүнү музейи чаа бамыче көмүл кирген. Ол — Узбекистаның 27 музейлериниң бирээзи ол.

ТУРАСКААЛ БАЖЫҢ

Иркутскиде эртөөн чүс чылдың ортан үезинде декабрист Сергей Григорьевич Волконскийниң чурттан турган бажынын чаартыр ажилдар эгелей берген. Ол ийи катт ыш бажың Тимирязев (биеде Преображенская) кудумчуларда ужула турар.

У Ш К У СЕМЕСТРАДЕ

Кызылда Нүрунениң башкы институтунун студенттеринден тургустунган «Ас» деп туудуку отряд Ак-Довуранга улутуп буюрулгелер комбинатының амыдырал хандырылга чериниң бажынын тутчул турар.

Иркутскиде эртөөн чүс чылдың ортан үезинде декабрист Сергей Григорьевич Волконскийниң чурттан турган бажынын чаартыр ажилдар эгелей берген. Ол ийи катт ыш бажың Тимирязев (биеде Преображенская) кудумчуларда ужула турар.

Калхастаның «Алатау» дээр турарын баазылыга чыл итинде сес муң аягыт кыж даштарын. Оон Тянь-Шань дагаларыне дыка хей солуу оруктар иштелу чоруткан.

Көдээниң культура одагалары

ДЫШТАНЫЛГАНЫҢ ЕЗУЛУГ ТӨВҮ

Сагылың көдө Култура бажың Ош районуна эң дээр ажилды деп санадып, кудумчуларда одаа болуп турар. Култура бажыңды шийини, танышын, ниити иривин, уран номчулганы бөлүмнере доктаамал ажилдап, ол бөлүмнере 40 хире аныяктар хараа туттуган.

«ЕНИСЕЙ» ТИИЛЭЭН

Эрткен даштамыр хүнде Совет Тываның 5 чыл омутиң стадионы республиканың бири чери дэиш Кызылдың «Енисей» бажың «Кызыл таракчы» (Тура) командаларынын арасында бүт бөмбүүге маргала болган. Спортку чидиг демөөсүн бири чартында «Енисей» бажың ойбакчы В. Черепанов баштайгы бөмбүктү удураныкчыларын халганымыч кийр текеден Узвездыга туратчылар санын деңгелетирин алганар.

Эмчииниң консультациясы

Дизентерия, икин тивин, холлери, саргарар аарыг болгаш ижин-шөйүндүгү өскөдө халдыарың аарыглары кидик ижинилеге аарыг ижинилерден азы оң тардыкчыларын икритобтарны дамычыл халдаар.

КАДЫҢ АРНЫ КАМНАҢЫҢАР

Дизентериядан араан кидиктериниң чурттан турар чериниң санитарлыг байдалын багы тургузар чорук ылаңгыла ымыраа-сези эң-не хоралыг. Чагың, күсүл үелерде ба аарыгдан кидиктериниң аарыгын көвүздөр. Чүге дие, агаарның температурасы ижи бээр.

ТАРААҢЫЛАР

Чугунов Сибирякниң страганы агрономдарынык бирээзи. Илчаныш ол чөтөрн чыл улай тараажы көхөзү бидилиң удурутун, көхөзүдү келген. Кино чеден чылдарың тараажыларының итилитетирин өтүр-хөтөрүн, оон билгел-мергежианын, чүткүзүнүн бидилин көргүскөн.

Бистиниң адресиниң ИНДЕКС 667000 Кызыл, Шетинкин-Кравченко кудумчуу, бажы № 3. ТЕЛЕФОННАРЫ. Редакторуна 24-63, редакторуна ораалкыларыны 35-24, пропаганда калдынына 23-54, харысагалык секретарыны 23-35, партия амыдырал калдынына 37-13, культура калдынына 23-54, көзө ажилдагы калдынына 21-47, улутур калдынына 22-64, чага калдынына 41-27, информация база совет тургузат калдынына 20-60, буга-терияны 31-75, корреспондтарыны 27-41. Солун келбей барганда 32-75 телефоны болгар.